

جغرافیا و آمایش شهری - منطقه‌ای، شماره ۱۹، تابستان ۱۳۹۵

وصول مقاله: ۱۳۹۴/۶/۱۴

تأیید نهایی: ۱۳۹۵/۱/۲۰

صفحات: ۱۸۰ - ۱۶۱

سنجش و ارزیابی سرزندگی فضاهای عمومی شهری و نقش آن در

ارتقای کیفیت زندگی جوانان

موردشناسی: خیابان نظر شرقی شهر اصفهان*

دکتر کیومرث حبیبی^۱، دکتر مهین نسترن^۲، مهرداد محمدی^۳

چکیده

شهرها و فضاهای عمومی شهری به مثابه موجودات زنده، نیازمند سرزندگی و نشاط هستند. خلق و ارتقای سرزندگی در یک فضای شهری، مستلزم همسو بودن ویژگی‌های فضا در پاسخگویی به نیازهای شهروندان و به خصوص جوانان بوده که به نوبه خود می‌تواند افزایش حضور مستمر و کیفیت زندگی آنها را به دنبال داشته باشد. هدف از این پژوهش ارائه، سنجش و ارزیابی شاخص‌های سرزندگی فضاهای شهری است. در این پژوهش با استفاده از روش کتابخانه‌ای و تحلیلی - توصیفی، مطالعات رفتاری جوانان و شناخت نیازهای آنان، معیارهای سرزندگی فضاهای شهری در ارتباط با کیفیت زندگی جوانان، در چهار سطح دسته‌بندی و استخراج گردیده است. سپس، بر اساس معیارهای سطح چهارم به طراحی پرسشنامه بر اساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت اقدام گردید. میانه نظری پاسخ‌ها در این تحقیق عدد سه در نظر گرفته شد. با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۱۰۱ پرسشنامه بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی ساده در بین جوانان در خیابان نظر شرقی شهر اصفهان که یکی از فضاهای سرزنده شهر است، تکمیل گردید. برای تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS19 استفاده شد. روش تحلیل این تحقیق بر مبنای تکنیک تحلیل رگرسیونی چند متغیره سلسله مراتبی استوار بوده است. نتایج نشان از میانگین امتیاز ۳,۳۷ سرزندگی خیابان نظر شرقی بوده که بیشتر از میانه نظری است و سرزندگی این خیابان در حد خوب ارزیابی شده است. امتیاز بعد سرزندگی اقتصادی خیابان نظر شرقی اصفهان با ۴,۴۳ بیشتر از امتیاز بعد سرزندگی اجتماعی (۳,۱۴) و سرزندگی محیطی (۳) است. با توجه به تحلیل‌های آماری اهمیت سرزندگی محیطی برای جوانان در خیابان نظر شرقی با $\beta = 0.711$ بیشتر از ابعاد سرزندگی اقتصادی و سرزندگی اجتماعی است. نتایج نشان می‌دهد که وضعیت تحصیلی دارای رابطه معنی‌داری با سرزندگی درک شده توسط جوانان است؛ به عبارتی با افزایش تحصیلات، درک سرزندگی فضای شهری نیز افزایش یافته است. در پایان با بحث پیرامون نقش سرزندگی فضاهای شهری در کیفیت زندگی جوانان، پیشنهادهایی برای ارتقای کیفیت سرزندگی فضای شهری ارائه گشته است. کلید واژگان: فضای عمومی شهری، سرزندگی، کیفیت زندگی، خیابان نظر شرقی، شهر اصفهان.

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نگارنده سوم بوده که زیر نظر نگارندگان اول و دوم در دانشگاه هنر اصفهان انجام شده است.

habibi_ki@yahoo.co.uk

m.nastaran@au.ac.ir

mehrdad_mohammadi2012@yahoo.com

۱- فوق دکتری شهرسازی، دانشیار گروه مهندسی شهرسازی، دانشگاه کردستان (نویسنده مسؤول)

۲- دکتری برنامه‌ریزی شهری، دانشیار گروه مهندسی شهرسازی، دانشگاه هنر اصفهان

۳- کارشناس ارشد برنامه‌ریزی شهری، مدرس گروه معماری، واحد سنجند، دانشگاه آزاد اسلامی، سنجند

مقدمه

شهرها و محیط‌های شهری را می‌توان بهترین و ارزشمندترین دستاوردهای فن‌شناختی، هنری، فرهنگی و اجتماعی انسان‌ها در طی قرون متمادی قلمداد کرد. از دیدگاه تیبالدز عرصه‌های عمومی مهمترین بخش شهرها و محیط‌های شهری هستند. در چنین عرصه‌هایی، بیشترین تماس، ارتباط و تعامل بین انسان‌ها رخ می‌دهد. این عرصه‌ها تمام بخش‌های بافت شهری را که مردم به آن دسترسی فیزیکی و بصری دارند، در بر می‌گیرد (تیبالدز، ۱۳۸۷: ۱۵). در دهه‌های گذشته، فضاهای عمومی به دغدغه اصلی برای جامعه‌شناسان، جغرافی دانان و دانشمندان علوم سیاسی، همراه با طراحان شهری که به نظر می‌رسد، مأموریت رهبری بهبود قلمرو عمومی در شهرها را دارند، تبدیل شده است (Oktay and Rustemli, 2011: 234). در ارتباط با اهمیت فضای شهری، نکات زیادی توسط افراد مختلف عنوان شده است که از آن جمله می‌توان به افزایش کیفیت زندگی مردم، ایجاد حس مکان، حس تعلق و ایجاد حس همزیستی و مشارکت اشاره نمود.

فضاهای عمومی شهری با کیفیت، در صورتی که دارای طراحی و مدیریت خوبی باشند، نقش تعیین کننده‌ای در ارتقای رفاه فردی و ایجاد ارزش‌های مثبت اجتماعی، اقتصادی و محیطی در شهرها دارند (Lawlor and Nicholls, 2008: 16). در برنامه‌ریزی مدرن، تمرکز بر نیازهای اتومبیل به جای نیازها و انتظارات عابران پیاده بوده است و در نتیجه، شهرها کیفیت‌های بسیاری را که در شهرهای قدیمی‌تر مورد استفاده بوده است، از دست داده‌اند. این امر تأثیر منفی‌ای بر روی کیفیت زندگی روزانه مردم در شهرها داشته است (Jalaladdini and Oktay, 2012: 665). درک بهتر روابط موجود بین کیفیت فضاهای عمومی و کیفیت زندگی، برای قضاوت و تشویق و نیز سرمایه‌گذاری، عمدتاً در بازآفرینی و بهبود قلمرو عمومی نقشی حیاتی دارد (Beck, 2009: 241). جایگاه طراحی شهری در آفرینش یا بازآفرینی فضاهای

عمومی شهری در سال‌های اخیر اهمیت فزاینده‌ای یافته و با تأکید در حال رشدی بر روی کیفیت زندگی، رفاه و سرزندگی در میان نظریه‌پردازان و سیاست‌گذاران همزمان شده است.

توسط نظریه‌پردازان طراحی شهری تلاش‌هایی صورت گرفته، تا کیفیت‌های مطبوع مکان‌های شهری موفق یا فرم شهری خوب را مشخص نمایند. لینچ در سال ۱۹۸۱ پنج بُعد اجرایی را برای طراحی شهری مشخص نمود: ۱- سرزندگی، ۲- معنی، ۳- سازگاری، ۴- دسترسی، ۵- کنترل و نظارت (Larice and Macdonald, 2007: 113). برایان گودی، نظریه‌پرداز برجسته مسائل شهری نیز سرزندگی، هارمونی با بستر موجود، تنوع، مقیاس انسانی، نفوذپذیری، امکان شخصی‌سازی مکان، خوانایی، انعطاف‌پذیری، امکان تحول سنجیده و کنترل شده و غنا را به عنوان کیفیات طراحی شهری برمی‌شمرد (گلکار، ۱۳۸۶: ۸). اپلیارد و جیکوبز هفت هدف را برای آینده محیط شهری خوب، ضروری و لازم دانسته‌اند: ۱- سرزندگی، ۲- هویت و کنترل، ۳- دسترسی به امکانات و تسهیلات، ۴- اصالت و معنا، ۵- زندگی اجتماعی و همگانی، ۶- خوداتکایی شهری، ۷- محیطی برای همه (Larice and Macdonald, 2007: 102). با نگاهی گذرا به کیفیت‌های مطرح شده، می‌توان اهمیت کیفیت سرزندگی را به عنوان یکی از مهمترین کیفیت‌های فضای شهری مطرح ساخت که باید توجه ویژه‌ای به آن شود. رابرت کوآن^۱ (۲۰۰۵) در لغتنامه شهرسازی، «سرزندگی» را مناسب برای زندگی و فراهم‌آورنده کیفیت زندگی مطلوب تعریف می‌کند. جان روس^۲، رئیس کمیسیون معماری و محیط مصنوع انگلستان معتقد است، برای ارجاع به «سرزندگی» باید از واژه «کیفیت زندگی»^۳ استفاده کرد. وی «سرزندگی» را کیفیت زندگی بدان‌گونه که توسط مردم در فضا ادراک و تجربه می‌شود، تعریف می‌کند (Cowan, 2005: 221). سرزندگی شهری توأمأ علت و معلول دیگر

1-Cowan

2- Roos,J

3- Quality of life

فضاهای شهری و جریان زندگی در آنها ایفا می‌کنند (Moss and Petrie, 2002: 43). جورج ویلانت معتقد است که جوانان در جریان سازگاری با زندگی، خود و محیط اطرافشانرا تغییر می‌دهند. چگونگی سازگاری‌های فرد با محیط، کیفیت زندگی او را معین می‌کند (لطف‌آبادی، ۱۳۷۸: ۲۴۱).

امروزه با افزایش جمعیت شهرها بویژه قشر جوان و نوجوان، وجود فضاهایی سرزنده برای فعالیت‌های اجتماعی و پرکردن اوقات فراغت آنها اهمیت بسیاری یافته است. فضاهای شهری موجود در شهرها فاقد جذابیت و کارایی لازم برای فعالیت‌ها و روابط اجتماعی سالم برای جوانان است و در نتیجه کیفیت زندگی این قشر نیز رو به کاهش است. مناسب‌سازی و طراحی فضاهای همگانی و ورزشی و تفریحی متنوع و پاسخگوی نیازهای این قشر نقش اساسی در خلق محیط شاداب، شهری سرزنده و همچنین تضمین سلامت روانی و جسمی و به طور کلی ارتقای کیفیت زندگی نوجوانان و جوانان و در نتیجه شهروندان جامعه خواهد داشت. هدف از انجام این پژوهش، سنجش و ارزیابی سرزندگی فضاهای عمومی شهری (خیابان نظر شرقی به‌عنوان یکی از فضاهای عمومی سرزنده شهر اصفهان) در ابعاد محیطی، اجتماعی و اقتصادی و نقش آن در ارتقای کیفیت زندگی با تأکید بر قشر جوانان است؛ بنابراین، با توجه به مسائل مطرح شده می‌توان سؤال‌های زیر را در این پژوهش مطرح ساخت:

۱. شاخص‌های مؤثر بر سرزندگی فضاهای عمومی شهری (بویژه در خیابان‌های شهری) که نقش مؤثری بر ارتقای کیفیت زندگی دارند، کدام‌اند؟
۲. از نظر جوانان، کدام شاخص‌های سرزندگی فضاهای شهری بیشترین اهمیت را دارند؟
۳. کدام یک از متغیرهای فردی جوانان (جنسیت، تأهل، تحصیلات و اشتغال) بر سرزندگی ادراک شده فضاهای شهری توسط آنان مؤثر است؟

کیفیت‌های طراحی شهری است. هدف از ایجاد سرزندگی شهری، ارتقای کیفیت زندگی شهروندان است و با ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و کالبدی مرتبط است (گلکار، ۱۳۸۶: ۷۴). دانش طراحی شهری به واسطه خصلت کیفیت‌گرا، میان رشته‌ای و اساساً بنا به فلسفه وجودی‌اش، می‌تواند چارچوب لازم را برای همکاری و هماهنگی متخصصان حوزه‌های علمی و هنری گوناگون فراهم آورد و آنها را در آفرینش فضاهای شهری سرزنده برای ارتقاء کیفیت زندگی ساکنان شهر یاری نماید.

یکی از مهمترین اهداف طراحی فضاهای شهری سرزنده باید فراهم آوردن بستری جهت کسب تجربه زندگی و درک بی‌واسطه از احساس ورود به زندگی باشد. فضا باید آمیزه‌ای باشد از کارکردهای فرهنگی، اجتماعی، هنری و علمی که گردهمایی، اعتمادبخشی، همبستگی، رشد و تعالی و خلاقیت را امکان‌پذیر سازد و سهمی از شهر را در اختیار جوانان به‌عنوان نسبتی از جامعه قرار دهد. از آنجا که دوره جوانی، زمان تصمیم‌گیری‌های اساسی است و این تصمیمات عموماً تأثیر بسیار بزرگی بر تمام زندگی فرد می‌گذارد، دوره جوانی را باید به عنوان یک دوره جداگانه و پراهمیت در زندگی انسان به حساب آورد. اگر در سال‌های کودکی و نوجوانی، خانواده بیشترین تأثیر را در شکل‌گیری هویت برعهده داشت؛ در دوره جوانی، محیط زندگی اجتماعی و خود جوان نقش اساسی را در تثبیت هویت ایفا می‌کند (لطف‌آبادی، ۱۳۷۸: ۲۱۵-۲۱۳). امروزه در جوامع نقش جوانان و نوجوانان، نقش مجهول و مبهمی است و واقعیت این است که به آنها در جامعه به دید مجرمان خارج از کنترل و مزاحم، در فضاهای شهری نگریسته می‌شود و بین بزرگسالان، کودکان و جوانان در استفاده از فضا؛ تقابل و ناسازگاری وجود دارد. در حالی که جوانان به‌عنوان عناصر اصلی استفاده‌کنندگان فضا، نقش کلیدی و فعالی در شهرها دارند؛ از یک طرف با حضور و فعالیت خود در فضاها باعث ایجاد سرزندگی و پویایی آن می‌شوند و از طرف دیگر نقشی که در حفظ و پایداری

پیشینه تحقیق

پرداختن به مفهوم سرزندگی و حیات خیابان^۱ از اواخر دهه شصت به بعد در برنامه‌ریزی فیزیکی مورد توجه قرار گرفته‌اند (امین‌زاده و داعی‌نژاد، ۱۳۸۱: ۵۲). اولین بار واژه سرزندگی در ادبیات تخصصی طراحی شهری با انتشار اثر کلاسیک داندل اپلیارد در سال ۱۹۸۱ مطرح شد (گلکار، ۱۳۸۶: ۶۸). کالن ایجاد سکانس‌های فضایی متنوع را که به تدریج و به آرامی در امتداد مسیر خیابان شهری صورت می‌گیرد، باعث سرزندگی خیابان‌ها می‌داند. مطالعات دیگر نشان می‌دهد که تعدیل ترافیک (Bonanomi, 1990)، تقلیل آلودگی صوتی خیابان (Amphoux, 1998) و امنیت و ایمنی خیابان‌ها (Eric Dumbaugh, 2005) از مواردی هستند که در سرزندگی خیابان‌ها و تجدید حیات اجتماعی خیابان نقش اساسی دارند. مهمترین مطالعاتی که سال‌های اخیر در زمینه سرزندگی فضاهای شهری بویژه در سطح خیابان‌های شهری انجام پذیرفته شده را می‌توان به صورت زیر دانست.

جلال‌الدینی و اوکتای (۲۰۱۲) مطالعه‌ای را در زمینه تجزیه و تحلیل اجتماعی-فضایی سرزندگی در خیابان‌های شهر قبرس انجام داده‌اند. در این مطالعه دو خیابان سالامیس^۲ و کیرنیا^۳ از مرکز شهر قبرس از نظر سرزندگی با هم مقایسه شده‌اند. خیابان‌های ذکر شده از نظر عواملی همچون، نوع استفاده، گروه‌های اجتماعی استفاده‌کننده، فعالیت‌ها و زمان وقوع فعالیت و زمان سرزنده خیابان در طول روز با هم مقایسه شده‌اند. نتایج نشان می‌دهد که سرزندگی خیابان پالامیس بیشتر از کیرنیاست (Jalaladdini & Oktay, 2012: 664).

سماواتی و همکاران (۲۰۱۳) به بررسی نقش سرزندگی و زیست‌پذیری خیابان‌های شهری در ارتقای کیفیت پیاده‌محوری بلوارهای شهری می‌پردازند. در این پژوهش، سرزندگی خیابان بوعلی همدان با توجه به چهار بُعد: دسترسی، علت مراجعه، رسیدگی شهرداری

و تنوع استفاده‌کنندگان مورد بررسی قرار گرفته است (Samvati, S at el, 2013: 554).

خستو و سعیدی رضوانی (۱۳۸۹) سرزندگی فضاهای شهری را با تکیه بر مرکز خرید پیاده مورد بررسی قرار می‌دهند. هدف این پژوهش با توجه به اهمیت فعالیت خرید و نقش پیاده‌روی در کیفیت زندگی شهروندان، در قالب مفهومی تحت عنوان مرکز خرید پیاده، برقراری ارتباط مؤثر میان فعالیت خرید، ایمنی و سرزندگی در خیابان ستارخان تهران است. نتایج نشان می‌دهد که میان مرکز خرید پیاده و امنیت و ایمنی و سرزندگی فضای شهری رابطه معنی‌دار و مثبت وجود دارد (خستو و سعیدی رضوانی، ۱۳۸۹: ۶۳).

دادپور (۱۳۹۱) با هدف بررسی معیارهای سرزندگی فضای شهری در بخشی از خیابان ولیعصر تهران به مطالعه در این زمینه پرداخته است. در این مطالعه پس از تدقیق تعریف سرزندگی و شناسایی معیارهای مؤثر بر سرزندگی فضاهای شهری، دو بخش از خیابان ولیعصر تهران مورد بررسی قرار گرفته که بخشی از آن دارای سرزندگی و بخشی دیگر نیز فاقد سرزندگی بوده است. در نهایت معیارهای سرزندگی خیابان‌های شهری در شهر تهران ارائه گشته است (دادپور، ۱۳۹۱: ۳۴).

روش تحقیق

روش پژوهش در این مطالعه از نوع توصیفی-تحلیلی با هدف کاربردی است. برای انجام مطالعات تئوری و ارائه معیارهای سرزندگی در فضاهای شهری، روش جمع‌آوری اطلاعات، استفاده از روش کتابخانه‌ای و استفاده از اسناد و مدارک موجود و تحلیل و نقد و سپس نتیجه‌گیری شخصی و برای انجام مطالعات نهایی از روش‌های مشاهده و نقشه‌برداری رفتاری (برای ثبت نحوه استفاده از فضاها یا موقعیت‌های خاص و چگونگی استفاده یا عدم استفاده جوانان از خیابان نظر شرقی اصفهان و انجام فعالیت‌ها و تنوع آنها)، مصاحبه و همچنین عکسبرداری استفاده شده است. در نهایت، با توجه به مبانی نظری تحقیق، معیارهای سرزندگی مؤثر بر ارتقای کیفیت زندگی

1- livable street
2- Salamis
3- Kyrenia

نمونه‌گیری مقدماتی ۳۰ پرسش‌نامه در میان شهروندان ۱۵ تا ۲۹ سال تکمیل گردید (لازم به ذکر است، پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ ۰.۷۸، به دست آمد) و میانگین سرزندگی درک شده توسط جوانان همراه با انحراف استاندارد آن محاسبه گردید (جدول شماره ۱) و برای تعیین حجم نمونه نهایی از فرمول زیر استفاده شد. با جایگزینی Z ، در سطح اطمینان ۹۵ درصد که مقدار آن برابر با ۱/۹۶ است و همچنین σ (انحراف استاندارد) که مقدار آن طبق جدول ۱ برابر با ۰.۲۵۶۳۴ و d خطای استاندارد میانگین که معمولاً مقدار آن از ۰.۰۵، کمترین خطا و ۰.۱، بیشترین احتمال خطا متغیر است و در اینجا ۰.۰۵، در نظر گرفته می‌شود، تعداد نمونه‌ها برابر با ۱۰۱ پرسشنامه به دست می‌آید.

$$n = \frac{Z^2 \frac{1-\alpha}{2} \sigma^2}{d^2}$$

جدول ۱ نتایج نمونه‌گیری مقدماتی در خیابان نظر شرقی اصفهان			
تعداد نمونه	میانگین سرزندگی درک شده	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین
۳۰	۳/۳۴	۰.۲۵۶۳۴	۰.۰۳۵۸۵

منبع: نگارندگان

که به واسطه انحراف مشاهده شده در متغیرهای مستقل مشخص می‌شود، به کار می‌رود. وزن‌دهی هر متغیر مستقل به واسطه برآورد تأثیر آن بر متغیر وابسته در صورت ثابت باقی ماندن تأثیر سایر متغیرهای مستقل انجام می‌شود. این ارزش‌های عددی را «وزن‌های رگرسیونی» یا «ضرایب» می‌نامند. بعد از استاندارد کردن این «وزن‌ها» یا «ضرایب» و تعیین «ضرایب بتا» می‌توان اهمیت نسبی متغیرهای مستقل را با هم مقایسه کرد (Van Poll, 1997: 38).

معرفی محدوده مطالعاتی

خیابان نظر شرقی حد فاصل چهارراه نظر تا چهارراه حکیم نظامی است که در این تحقیق قسمتی از این خیابان یعنی از چهارراه توحید تا چهارراه حکیم نظامی

جوانان در چهار سطح استخراج شد و سطح چهارم بر اساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت مبنای تنظیم پرسشنامه قرار گرفت. تعداد ۴۳ سؤال برای سنجش سرزندگی درک شده توسط جوانان در خیابان نظر شرقی اصفهان طراحی گردید. همچنین برای بررسی نقش سرزندگی فضای شهری بر ارتقای کیفیت زندگی جوانان، از آنان خواسته شده بود که به این سؤال پاسخ دهند که «حضور در فضاهایی سرزنده همچون خیابان نظر شرقی اصفهان (با توجه به سؤال‌های مطرح شده در زمینه سرزندگی فضاهای شهری) تا چه حد می‌تواند بر ارتقای کیفیت زندگی آنان مؤثر باشد». محدوده مورد مطالعه در این پژوهش، خیابان نظر شرقی اصفهان است. با توجه به اینکه جامعه آماری مورد پژوهش شهروندان استفاده کننده از خیابان نظر شرقی است، جامعه آماری تحقیق نامعین است؛ بنابراین، برای برآورد تعداد نمونه، ابتدا در قالب

بعد از پخش ۱۰۱ پرسشنامه بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی ساده در بین جوانان در خیابان نظر شرقی اصفهان، تعداد ۹۶ پرسشنامه که به طور کامل پاسخ داده شده بود، مبنای تحلیل‌های آماری این پژوهش قرار گرفت.

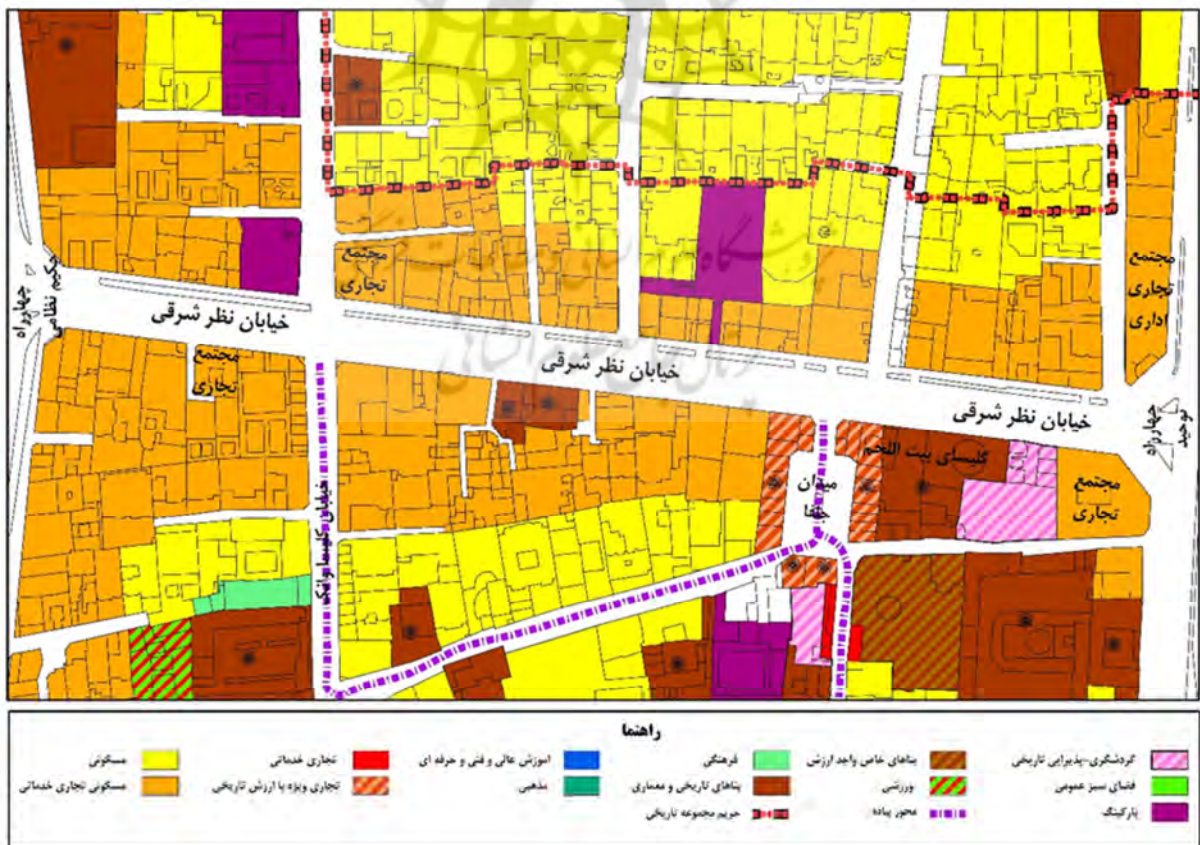
برای تحلیل داده‌های پرسشنامه از آزمون T تک نمونه‌ای و روش تحلیل رگرسیونی چند متغیره سلسله مراتبی استفاده گردید. روش تحلیل رگرسیون چند متغیره یک تکنیک آماری برای تحلیل و بررسی ارتباط متقابل بین یک معیار خاص یا متغیر وابسته و دو یا چند پیش‌بینی کننده یا متغیر مستقل شمرده می‌شود. همچنین، تحلیل رگرسیونی چند متغیره ممکن است برای پیش‌بینی به کار رود؛ اما به طور معمول برای سنجش میزان انحراف مشاهده شده در متغیر وابسته

رجوع‌کنندگان به این خیابان از تمام سطح شهر اصفهان و حتی از شهرهای اطراف چون شاهین شهر، بهارستان و فولادشهر هستند. تصویر شماره ۱ موقعیت محدوده مورد مطالعه را در شهر اصفهان نشان می‌دهد. همچنین تصویر شماره ۲ کاربری‌های اطراف خیابان نظر شرقی اصفهان را به تصویر می‌کشد.

در نظر گرفته شده است. خیابان مذکور در محدوده منطقه پنج شهرداری و در جنوب زاینده‌رود واقع شده است. خیابان از چهارراه حکیم نظامی در غرب تا چهارراه توحید در شرق به صورت یک طرفه است. طول خیابان در حد فاصل مورد نظر ۴۵۰ متر می‌باشد و از لبه تجاری بسیار قوی برخوردار است؛ به طوری که

تصویر ۱: موقعیت خیابان نظر شرقی در اصفهان منبع: نگارندگان

تصویر ۲: کاربری‌های اصلی اطراف خیابان نظر شرقی شهر اصفهان منبع: نگارندگان

مبانی نظری، دیدگاه‌ها و مفاهیم

مفاهیمی همچون سرزندگی، کیفیت معاش، محیط زندگی، کیفیت مکان، ادراک همسایگی و رضایتمندی از همسایگی، کیفیت زندگی و پایداری که با کیفیت محیطی و احساس خوشی و خوبی مرتبط هستند، با همدیگر همپوشان بوده و اغلب با عنوان واژه‌های مترادف استفاده می‌شوند؛ اما اغلب در تقابل و تباین هستند (Kamp and Leidelmeijer, 2003:5). واژه‌های نشاط و سرزندگی در زبان فارسی به یک معنا به کار می‌روند؛ اما در ادبیات تخصصی طراحی شهری تنها واژه سرزندگی استفاده می‌شود که معادل واژه‌های «Livability» و «Vitality» در زبان انگلیسی است که از سال ۱۹۸۱ با انتشار اثر کلاسیک دانلد اپلیارد^۱ مطرح گردیده است و عمدتاً حول مفهوم واژه «Liveliness» و «Liveability» است که معنی آنها به زبان فارسی «سرزندگی شهری» است. رابرت کوآن (۲۰۰۵) در لغت‌نامه شهرسازی «سرزندگی» را مناسب برای زندگی و فراهم‌آورنده کیفیت زندگی مطلوب تعریف می‌کند. جان روس رئیس کمیسیون معماری و محیط مصنوع انگلستان معتقد است، برای ارجاع به «سرزندگی» باید از واژه «کیفیت زندگی»، «Quality of life» استفاده نمود. وی «سرزندگی» را کیفیت زندگی بدان‌گونه که توسط مردم در فضا ادراک و تجربه می‌شود، تعریف می‌کند (Robert Cowan, 2005: 221). رزمی‌کندی بیان می‌کند: در حالی که تعریف استاندارد از سرزندگی وجود ندارد، شرط به طور گسترده‌ای به عنوان «خوبی اجتماع و ارائه خصوصیت‌هایی که مکان را به جایی تبدیل کنند تا مردم بخواهند هم اکنون و در آینده در آن زندگی نمایند» تعریف شده است. تحقیقات مفهوم سرزندگی را به طیفی از عوامل همچون کیفیت زندگی، سلامت، حس ایمنی، دسترسی به خدمات، هزینه زندگی، استانداردهای زندگی راحت، حرکت و حمل و نقل، کیفیت هوا و مشارکت اجتماعی مرتبط ساخته است (Rosemary Kennedy, 2010: 2).

سرزندگی با ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و زیست‌محیطی توصیف می‌شود و تعریف آن در «کیفیت زندگی» تجلی می‌یابد (Timmer and Seymoat, 2006: 24).

حتی با وجود این که سرزندگی به طور اولیه یک تجربه فردی است، اجماع در حال رشدی درباره رویکردهای شهر سرزنده برای طراحی سرزندگی وجود دارد (Giok Ling Ooi, 2010: 25)؛ البته کیفیت زندگی مفهوم گسترده‌ای است که پارامترهای کالبدی و غیر کالبدی فراوانی در آن نهفته است که هر یک از تعاریف سرزندگی شهری تعدادی از آنها را برمی‌شمرد. سرزندگی مفهومی جمعی است که فاکتورهای آن در برگیرنده یا متناسب با تعدادی از خصوصیت‌های پیچیده دیگر هستند که این ویژگی‌ها شامل پایداری، کیفیت زندگی و نیز کیفیت مکان و اجتماعات سالم است (Tyler and Pittman, 2000: 118). سرزندگی شهری توأم‌اً علت و معلول دیگر کیفیت‌های طراحی شهری است. هدف از ایجاد سرزندگی شهری، ارتقای کیفیت زندگی شهروندان است و با ابعاد مختلف اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و کالبدی مرتبط است (گلکار، ۱۳۸۶: ۷۴). دیدگاه‌های متفاوتی در مورد حالت وجودی سرزندگی وجود دارد که عبارتند از:

الف- دیدگاه عینی (جبر محیطی): سرزندگی شهری، صفت و کیفیتی است که در ذات محیط کالبدی و معماری و مستقل از ناظر وجود دارد. محیط کالبدی مناسب، خود به خود به ایجاد سرزندگی می‌انجامد.

ب- امکان‌گرایی محیطی (دیدگاه ذهنی): هندسه محیط بدون اهمیت تلقی می‌شود و تنها ویژگی‌های روان‌شناختی و موقعیت اجتماعی-اقتصادی ناظر است که محیطی را سرزنده و محیط دیگر، یا همان محیط را در زمانی دیگر محیطی افسرده تلقی می‌کند.

ج- احتمال‌گرایی محیطی: سرزندگی شهری، پدیده‌ای ادراکی-شناختی است که در جریان فرایند دادوستد میان خصوصیات کالبدی و ادراک‌پذیر شهر از یک سو و الگوها و رمزهای فرهنگی، توانایی‌های ذهنی،

تجارب قبلی و اهداف ناظر از سوی دیگر شکل می‌گیرد. در این دیدگاه، ابتدا خصوصیات کالبدی محیط شهری در معرض دید و ارزیابی ناظر قرار می‌گیرد و او پس از دریافت‌های گوناگون، سرانجام آن را ارزیابی و قضاوت می‌کند و صفت سرزندگی را برای محیط به کار می‌برد (گلکار، ۱۳۸۶: ۷۲).

لغت‌نامه شهر عنوان می‌کند که سرزندگی جامعه به کیفیت محیطی و اجتماعی هر محدوده که توسط ساکنین، شاغلین، فروشندگان و مراجعین درک می‌شود، اشاره می‌کند. که این‌ها شامل امنیت و سلامت (امنیت ترافیکی، ایمنی فردی، بهداشت عمومی)، شرایط محیطی محلی (پاکیزگی، صدا، زباله، کیفیت هوا و کیفیت آب)، کیفیت تعاملات اجتماعی (همسایگی، زیبایی، احترام، هویت و مباحثات اجتماعی)، فرصت‌های بازآفرینی و سرگرمی، زیباشناسی، وجود منابع محیطی و فرهنگی منحصر به فرد (ساختارهای تاریخی، درختان انبوه، سبک‌های معماری سنتی) می‌شود (w.caves, 2005: 293). اندیشمندان و نظریه‌پردازان طراحی شهری، تعاریف و تلقی خاص خود را از سرزندگی داشته‌اند و معیارهایی را نیز برای دستیابی به فضاهای شهری سرزنده ارائه داده‌اند.

جیکوبز چهار شرط اصلی را برای خلق تنوع بارور در خیابان‌ها و نواحی شهری و در نتیجه سرزندگی شهری بیان می‌نماید. جیکوبز تنوع کاربری، تنوع کالبدی و تنوع فعالیت‌ها را شرط ایجاد و بقای سرزندگی در فضای شهری می‌داند. در واقع به اعتقاد او تنوع، سرزندگی را به دنبال خواهد داشت؛ البته این کاربری‌ها هستند که فعالیت‌ها را پدید می‌آورند و با وجود کاربری‌های مختلط، قطعاً تنوع فعالیتی نیز بالا می‌رود و در نتیجه آن، تنوع افراد مراجعه کننده در ساعات متفاوت روز افزایش می‌یابد (جیکوبز، ۱۳۸۶: ۱۶۰). لینچ در کتاب تئوری شکل خوب شهر منتشر شده در سال ۱۹۸۱، سرزندگی را هماهنگی با نیازهای زیست‌شناختی انسان و میزانی که فرم مکان‌ها و بقای زیست محیطی انسان و سایر موجودات زنده مفید به

لحاظ اقتصادی برای انسان تأمین می‌کنند، تعریف می‌کند (لینچ، ۱۳۸۴: ۱۶۶-۱۶۰). دیدگاه سالزانو درباره یک شهر سرزنده که با عنوان هفت هدف برای رسیدن به شهر سرزنده در سال ۱۹۹۷ منتشر شده، چنین است: هویت داشتن، وجود زندگی اجتماعی در شهر، خوشبختی و پیشرفت اجتماع و اشخاص و پایداری اکولوژیکی (Salzano, 1997: 5-11). با توجه به اصولی که هانری لنارد در کتاب سرزنده‌سازی شهرها (۱۹۹۷) برای شهر سرزنده ارائه کرده، سرزندگی عبارت است از: امکان تماشای مردم و شنیدن صدای آنها، امکان گردهمایی غیررسمی مردم در عرصه‌های عمومی، فرصت اجتماعی شدن برای کودکان و جوانان در عرصه‌های عمومی، توجه و حرمت نهادن همه شهروندان به یکدیگر و در نظر گرفتن شناخت یا معرفت و آگاهی‌های تمام ساکنان (Timmer and Seymoat, 2006, 14). در مقاله «مباحثه گروه کاری ونکوور» معیارهای سرزندگی در سطح خرد موارد زیر هستند:

۱. ایجاد اختلاط کاربری بویژه اختلاط کاربری تجاری و مسکونی، ۲. تأمین شبکه حمل و نقل همساز با پیاده و فواصل قابل طی کردن به صورت پیاده، ۳. خلق و تقویت هویت محلی، ۴. ایجاد نظارت و امنیت، ۵. حفظ فضاها و کریدورهای سبز برای تنوع زیستی و تفریحات (دادپور، ۱۳۹۱: ۳۶).

در مجموعه مطالعاتی که گروه کرمونا با عنوان «مکان‌های زندگی، توجه به کیفیت» در سال ۲۰۰۴ منتشر ساخت، مکان سرزنده مکانی است که عمده فعالیت‌های آن به خوبی صورت می‌پذیرد و در آن به کاربری‌های مکمل اجازه رشد و گسترش داده می‌شود (Carmona, 2007: 27).

معیارهای سرزندگی فضاهای شهری از دیدگاه ویلیام وایت موارد زیر است:

۱. نفوذپذیری کالبدی و بصری.
۲. عدم وجود اختلاف سطح‌های شدید در فضای شهری.

اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و سرنوشت آینده فرد با تصمیمات درست و منطقی این مقطع سنی گره خورده است (نجاتی، ۱۳۷۶: ۶۵). به‌طور کلی کودکان، نوجوانان و جوانان به فضاهایی نیاز دارند که در خاج از خانه بوده و بتوانند در آن روابط اجتماعی داشته باشند و اوقات فراغت خود را با گروه همسالان خود سپری نمایند (Ward, 1978: 205). جورج ویلانت معتقد است که جوانان در جریان سازگاری با زندگی، خود و محیط اطراف خویش را تغییر می‌دهند. چگونگی سازگاری‌های فرد با محیط، کیفیت زندگی او را معین می‌کند (لطف‌آبادی، ۱۳۸۷: ۲۴۱). در منابع و پژوهش‌های مختلف بر اهمیت کیفیت‌های محیط شهری بر ارتقای کیفیت زندگی تأکید شده است. کیفیت سرزندگی فضاهای شهری از جمله کیفیت‌های طراحی شهری است که می‌تواند نقش عمده و تعیین‌کننده در ارتقای کیفیت زندگی شهروندان و بویژه جوانان در سطح فضای شهری داشته باشد.

مدل مفهومی پژوهش، ابعاد و معیارهای سرزندگی فضاهای شهری مؤثر بر ارتقای کیفیت زندگی جوانان

خلق و ارتقای سرزندگی در یک فضای شهری که شرط اساسی آن وجود مردم و حضور فعال و پرشور و نشاط آنها در فضای شهری است، مستلزم همسو بودن و منطبق بودن ویژگی‌های آن فضا در تأمین و پاسخگویی به نیازهای شهروندان و به عبارتی تأمین یک فضای شهری مطلوب برای افزایش حضور مستمر شهروندان است. جوانان و نوجوانان به عنوان مهمترین و عمده‌ترین جمعیت کشور، سرمایه‌های ارزشمند و سازندگان جامعه فردا تلقی می‌شوند. تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی در زمینه مهیاسازی بسترها و فضاهای مناسب جهت برآوردن نیازهای متنوع این قشر و ارتقای کیفیت زندگی آنان به عنوان برآمد این برنامه‌ریزی‌ها، از اهمیتی دو چندان برخوردار است. سرزندگی فضاهای شهری را می‌توان معادل راه‌های ارتقای کیفیت زندگی شهروندان و بویژه جوانان و

۳. تأمین امکانات برای نشستن هم به صورت جمعی مانند پله‌ها و هم به صورت جدا جدا مانند نیمکت‌ها.
 ۴. تأمین نیمکت‌های غیر ثابت برای نشستن و افزایش فرصت‌های انتخاب. (دادپور، ۱۳۹۱: ۳۶)

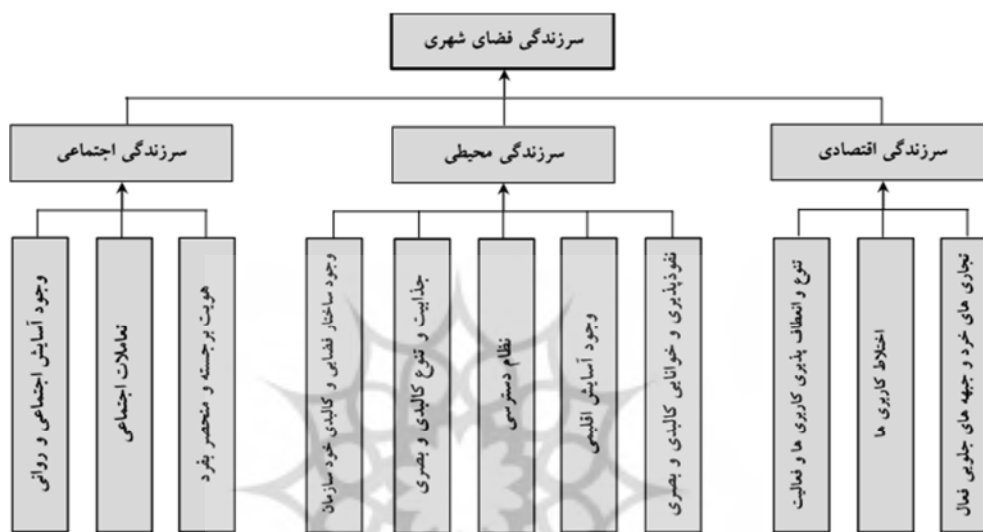
سای پامیر اصول طراحی مکان‌های شهری سرزنده را چنین بیان می‌کند:

۱. آفرینش یک ساختار سازمان دهنده، ۲. به وجود آوردن هویتی برجسته، ۳. ایجاد تنوع و جذابیت، ۴. اطمینان از تداوم عملکردی و بصری، ۵. به حداکثر رساندن سهولت استفاده، ۶. فراهم نمودن آسایش، ۷. تأکید بر کیفیت بالا و سادگی (پامیر، ۱۳۹۲: ۲۰).

یکی از مهم‌ترین اهداف طراحی فضاهای شهری سرزنده باید فراهم آوردن بستری جهت کسب تجربه زندگی و درک بی‌واسطه از احساس ورود به زندگی باشد. فضا باید آمیزه‌ای باشد از کارکردهای فرهنگی، اجتماعی، هنری و علمی که گردهمایی، اعتمادبخشی، همبستگی، رشد و تعالی و خلاقیت را امکان‌پذیر سازد و سهمی از شهر را در اختیار جوانان به عنوان نسبتی از جامعه قرار دهد. از آنجا که دوره جوانی زمان تصمیم‌گیری‌های اساسی است و این تصمیمات عموماً تأثیر بسیار بزرگی بر تمام زندگی فرد می‌گذارد، دوره جوانی را باید به‌عنوان یک دوره جداگانه و پراهمیت در زندگی انسان به حساب آورد (لطف‌آبادی، ۱۳۸۷: ۲۱۳). هانس گئورگ گادامر^۱ فیلسوف مشهور آلمانی در باب معنای جوانی می‌نویسد: جوانی آن مرحله از زندگی هر انسانی است که هنوز گام‌های ملموس و قطعی در جهت بالیدن و شکوفایی آن برداشته نشده است. جوان با تردید و عدم اطمینان شروع می‌کند؛ ولی در عین حال از امکان‌هایی که پیش روست به هیجان می‌آید. او پذیرای تجربه‌های واقعی و ملموس است. به این ترتیب، یکی از مهمترین ویژگی‌های جوانی را می‌توان همان کسب تجربه و گام برداشتن در جهت رشد و شکوفایی ارزیابی کرد (گادامر، ۱۳۸۲: ۱۲۸). روانشناسان دوره جوانی را دوره عاطفه‌پرستی، احساس‌گرایی و دوران فشار نامیده‌اند که این دوران از

مفهومی تحقیق حاضر را بر اساس ابعاد ۳ گانهٔ سرزندگی محیطی، اجتماعی و اقتصادی و ۱۱ معیار تدوین شده به تفکیک این ابعاد نشان می‌دهد. همچنین جدول شماره (۲) معیارهای سرزندگی فضاهای شهری را که در ارتقای کیفیت زندگی جوانان نقشی اساسی دارند، نشان می‌دهد.

نوجوانان دانست؛ لذا تدوین معیارها و شاخص‌هایی که بتواند این امر را تحقق بخشد، بسیار ضروری به نظر می‌رسد. در این پژوهش با توجه به اهمیت موضوع سه بُعد محیطی، اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی برای سنجش سرزندگی خیابان نظر شرقی اصفهان در نظر گرفته شده که برای هر کدام از این ابعاد نیز معیارها و زیر معیارهایی ارائه گردیده است. تصویر شماره ۳ مدل

تصویر ۳: مدل مفهومی سنجش و ارزیابی سرزندگی فضاهای عمومی شهری (خیابان نظر شرقی شهر اصفهان)
منبع: نگارندگان

جدول ۲: ابعاد و معیارهای سرزندگی فضای شهری مؤثر در ارتقای کیفیت زندگی

سطح اول	سطح دوم (ابعاد)	سطح سوم (معیارها)	سطح چهارم (زیرمعیارها)
سرزندگی فضای شهری	سرزندگی محیطی	نظام دسترسی	دسترسی آسان پیاده و دوچرخه وجود سیستم حمل و نقل عمومی مناسب دسترسی مناسب سواره
		وجود آسایش اقلیمی	وجود فضای سبز و پوشش گیاهی وجود فضا برای نشستن و استراحت
		نفوذپذیری و خوانایی کالبدی و بصری	وجود نشانه‌های شاخص شهری دید بصری مطلوب به نشانه‌ها وجود دسترسی ها و ورودی های کافی به خیابان
		جذابیت و تنوع کالبدی و بصری	کیفیت بالای طراحی فضا و کالبد فضا ایجاد تنوع رنگ در فضاهای خیابان بهسازی و ساماندهی کالبدی بناها و کفسازی خیابان
	سرزندگی اقتصادی	وجود ساختار فضایی و کالبدی خود سازمان ده	مقیاس انسانی اجزای کالبدی و عناصر بصری وجود عناصر شاخص کالبدی ارتباطات فضایی مناسب اجزای خیابان
تجاری های خرد و جبهه های جلویی فعال		تعداد زیاد تجاری های بر خیابان وجود کاربری های شبانه روزی	
تنوع و انعطاف پذیری کاربری ها و فعالیت ها		وجود کاربری های گوناگون در سطوح خرد و کلان وجود فعالیت های غیر رسمی و دستفروش ها	

پراکنش مناسب کاربری‌ها			
وجود کاربری‌های خدماتی، تفریحی، تجاری وجود مراکز خرید متعدد	اختلاط کاربری‌ها		
وجود قرارگاه‌ها و پاتوق‌های رفتاری متنوع وجود فضاهای گردهمایی و تعامل جمعی جوانان برگزاری مراسم و جشن‌های خیابانی	تعاملات اجتماعی	سرزندگی اجتماعی و فرهنگی	
وجود حس مکان و عناصر فرهنگی-تاریخی خاص خاطره‌انگیزی و سنت‌های فرهنگی محدوده	هویت برجسته و منحصربه‌فرد		
ایمنی و امنیت اجتماعی عابران پیاده نورپردازی مناسب خیابان	وجود آسایش اجتماعی و روانی		

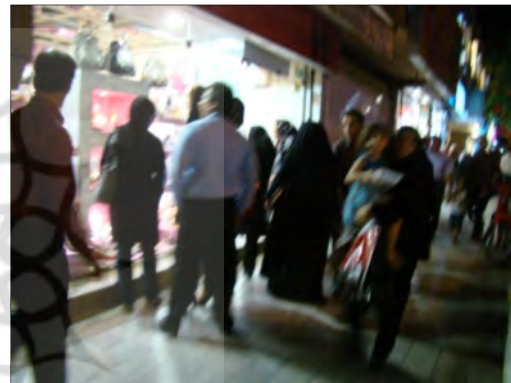
منبع: نگارندگان

زیرمعیارهای سنجش و ارزیابی سرزندگی خیابان نظر شرقی شهر اصفهان است.

تصویرهای شماره ۴ تا ۷ نشان‌دهنده برخی از ویژگی‌ها، فعالیت‌ها و تنوع آنها برای انتخاب معیارها و

تصویر ۵: تعاملات اجتماعی و پاتوق‌های رفتاری متنوع

تصویر ۴: وجود کاربری‌های شبانه فعال

تصویر ۷: نفوذپذیری کالبدی و بصری مناسب

تصویر ۶: تنوع کاربری‌ها و فعالیت‌ها

سال، ۴۲،۷ درصد در گروه ۲۴-۲۰ سال و ۳۳،۱ درصد نیز دارای سنی بین ۲۵ تا ۲۹ سال بوده‌اند. ۵۵،۲ درصد از جنسیت جامعه آماری زن و ۴۴،۸ درصد مرد هستند. از کل پاسخگویان ۶۶،۷ درصد مجرد و ۳۳،۳ درصد متأهل بوده‌اند. همچنین ۲۰،۸ درصد پاسخگویان دارای سطح سواد زیر دیپلم، ۱۱،۵ درصد

نتایج تحقیق

الف- یافته‌های توصیفی

در این پژوهش، کل نمونه آماری با توجه به تعریف سازمان ملی جوانان که در آمارگیری‌های رسمی نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد، دارای سنی از ۱۵ سال تا ۲۹ بوده‌اند که ۲۴،۲ درصد از آنان در گروه ۱۹-۱۵

ارزیابی می‌شود. از میان شاخص‌های سرزندگی، سرزندگی اقتصادی با میانگین ۴,۴۳ بیشترین امتیاز را به دست آورده است؛ در حالی که سرزندگی اجتماعی و فرهنگی با میانگین ۳,۱۴ و سرزندگی محیطی با میانگین ۳ در رتبه‌های بعدی قرار داشته‌اند. از میان عوامل مربوط به سرزندگی محیطی نفوذپذیری و خوانایی کالبدی و بصری با میانگین ۳,۴۷ بیشترین امتیاز را به دست آورده و جذابیت و تنوع کالبدی و بصری با میانگین ۲,۴۹ کمترین امتیاز را به دست داده است. در معیارهای مربوط به سرزندگی اقتصادی در این تحقیق کل معیارها بالاتر از میانگین ۳ بوده‌اند، همچنین تنوع و انعطاف‌پذیری کاربری‌ها و فعالیت‌ها با میانگین ۴,۵۷ بیشترین امتیاز و تجاری‌های خرد و جبهه‌های جلویی فعال با میانگین ۴,۲۰ کمترین امتیاز را داشته است. در معیارهای مربوط به سرزندگی اجتماعی و فرهنگی نیز وجود آسایش اجتماعی و روانی در میان معیارهای سرزندگی فرهنگی و اجتماعی با میانگین ۴,۱۱ بیشترین و تعاملات اجتماعی در محدوده مورد بررسی با ۲,۳۳ کمترین امتیاز را داشته‌اند. جدول شماره ۳ میانگین سرزندگی در ابعاد و معیارهای سازنده آن را نشان می‌دهد.

دیپلم، ۳۵,۴ درصد دارای مدرک کارشناسی و ۳۲,۳ درصد نیز دارای مدرک کارشناسی ارشد و بیشتر بوده‌اند. درباره نحوه اشتغال پاسخگویان نیز باید اضافه نمود که ۱۶,۷ درصد خانه‌دار، ۱۵,۶ درصد دارای شغل آزاد، ۲۱,۹ درصد دارای مشاغل دولتی، ۴۳,۸ درصد نیز دانشجوی و محصل بوده‌اند. همچنین ۲,۱ درصد از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که بیکار بوده‌اند. از کل پاسخگویان، ۱۳,۵ درصد معتقد بودند که حضور در فضای شهری سرزنده مثل خیابان نظر شرقی اصفهان کم می‌تواند بر ارتقای کیفیت زندگی آنان تأثیر داشته باشد؛ در حالی که ۴۰,۶ درصد تا حدودی، ۳۵,۴ درصد زیاد و ۱۰,۴ درصد نیز خیلی زیاد موافق حضور در فضای سرزنده و نقش آن در ارتقای کیفیت زندگی فرد بوده‌اند.

ب- یافته‌های استنباطی

برای به دست آوردن میزان سرزندگی کلی درک شده از طرف پاسخ‌دهندگان از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شد. با استفاده از این آزمون میانگین امتیاز سرزندگی در خیابان نظر شرقی به صورت کلی ($1 < 3,37 < 5$) به دست آمد. با توجه به اینکه این میانگین بیشتر از میانه نظری یعنی عدد سه است؛ بنابراین، سرزندگی محدوده مورد مطالعه در حد خوب

جدول ۳: میانگین سرزندگی در معیارهای سازنده آن

سرزندگی $1 < \text{mean} < 5$	سطح سوم	سرزندگی $1 < \text{mean} < 5$	سطح دوم	سرزندگی $1 < \text{mean} < 5$	سطح اول
۳,۲۵	نظام دسترسی	۳	سرزندگی محیطی	۳,۳۷	سرزندگی فضای شهری (خیابان نظر شرقی اصفهان)
۲,۸۷	وجود آسایش اقلیمی				
۳,۴۷	نفوذپذیری و خوانایی کالبدی و بصری				
۲,۴۹	جذابیت و تنوع کالبدی و بصری				
۲,۹۲	وجود ساختار فضایی و کالبدی خود سازمان ده				
۴,۲۰	تجاری‌های خرد و جبهه‌های جلویی فعال	۴,۴۳	سرزندگی اقتصادی		
۴,۵۷	تنوع و انعطاف‌پذیری کاربری‌ها و فعالیت‌ها				
۴,۳۶	اختلاط کاربری‌ها				
۲,۳۳	تعاملات اجتماعی	۳,۱۴	سرزندگی اجتماعی و فرهنگی		
۳,۷۷	هویت برجسته و منحصربه‌فرد				
۴,۱۱	وجود آسایش اجتماعی و روانی				

منبع: نگارندگان

سازمان ده که دارای میانگینی برابر با ۲,۹۲ است، دارای اختلاف معنی‌دار با حد متوسط نیست (Sig=0.113) که این به معنای اختلاف ناچیز این معیار با میانگین نظری داده‌هاست و بنابراین می‌توان آن را در شرایط متوسطی از سرزندگی تلقی نمود. نتایج نشان‌دهنده پایین‌تر از حد متوسط بودن معیارهای وجود آسایش اقلیمی و جذابیت و تنوع کالبدی و بصری از حد متوسط سرزندگی، به دلیل اختلاف معنی‌دار (Sig≤0.05) آنها با میانگین نظری داده‌هاست.

نتایج آزمون T-test تک نمونه‌ای برای معیارهای بُعد سرزندگی محیطی در جدول شماره ۴ نشان داده شده است. حد متوسط سرزندگی بر اساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت، ۳ در نظر گرفته شده است. با توجه به جدول شماره ۴ معیارهای نظام دسترسی و نفوذپذیری و خوانایی کالبدی و بصری که میانگین آنها با توجه به جدول شماره ۳ به ترتیب برابر با ۳,۲۵ و ۳,۴۷ است، دارای اختلاف معنی‌دار (Sig=0) با حد متوسط (میانگین نظری که برابر با ۳ است) است؛ بنابراین، می‌توان آنها را بالاتر از حد متوسط سرزندگی ارزیابی نمود. همچنین معیار وجود ساختار فضایی و کالبدی خود

جدول ۴: ارزیابی معیارهای بُعد محیطی سرزندگی

حد متوسط سرزندگی = ۳					مقدار t	معیارهای سرزندگی محیطی
فاصله اطمینان ۰.۹۵		اختلاف میانگین	سطح معنی‌داری (sig)	درجه آزادی (df)		
پایین‌ترین	بالاترین					
۰,۳۱۱۸	۰,۱۹۲۳	۰,۲۵۲۰۸	۰,۰۰۰	۹۵	۸,۳۷۶	نظام دسترسی
-۰,۰۳۳۷	-۰,۲۳۰۲	-۰,۱۳۱۹۴	۰,۰۰۹	۹۵	-۲,۶۶۷	وجود آسایش اقلیمی
۰,۵۳۱۶	۰,۴۱۶۳	۰,۴۷۳۹۶	۰,۰۰۰	۹۵	۱۶,۳۲۷	نفوذپذیری و خوانایی کالبدی و بصری
-۰,۴۰۲۱	-۰,۶۱۰۴	-۰,۵۰۶۲۵	۰,۰۰۰	۹۵	-۹,۶۴۷	جذابیت و تنوع کالبدی و بصری
۰,۰۱۷۷	-۰,۱۶۳۵	-۰,۰۷۲۹۲	۰,۱۱۳	۹۵	-۱,۵۹۸	وجود ساختار فضایی و کالبدی خود سازمان ده

منبع: نگارندگان

اجتماعی با میانگین ۲,۳۳ و اختلاف معنی‌دار با حد متوسط سرزندگی پایین‌تر از حد متوسط سرزندگی و معیارهای هویت برجسته و منحصر به فرد و وجود آسایش اجتماعی و روانی با توجه به سطح معنی‌داری آنها بالاتر از حد متوسط سرزندگی بوده‌اند. نتایج مربوط به ارزیابی معیارهای سرزندگی اجتماعی و فرهنگی در جدول شماره ۶ قابل مشاهده است.

ارزیابی معیارهای مربوط به بُعد اقتصادی سرزندگی (جدول شماره ۵) نشان می‌دهد که هر سه معیار تجاری‌های خرد و جبهه‌های جلویی فعال، تنوع و انعطاف‌پذیری کاربری‌ها و فعالیت‌ها و اختلاط کاربری‌ها با توجه به سطح معنی‌داری قابل قبول (Sig≤0.05) بالاتر از حد متوسط سرزندگی قرار گرفته‌اند. درباره معیارهای مربوط به بُعد اجتماعی و فرهنگی سرزندگی می‌توان گفت که معیار تعاملات

جدول ۵: ارزیابی معیارهای بُعد اقتصادی سرزندگی

حد متوسط سرزندگی = ۳					مقدار t	معیارهای سرزندگی اقتصادی
فاصله اطمینان ۰.۹۵		اختلاف میانگین	سطح معنی‌داری (sig)	درجه آزادی (df)		
پایین‌ترین	بالاترین					
۱,۳۰۰۱	۱,۰۸۵۳	۱,۱۹۲۷۱	۰,۰۰۰	۹۵	۲۲,۰۵۰	تجاری‌های خرد و جبهه‌های جلویی فعال
۱,۶۱۸۲	۱,۵۳۶۰	۱,۵۷۷۰۸	۰,۰۰۰	۹۵	۷۶,۱۷۱	تنوع و انعطاف‌پذیری کاربری‌ها و فعالیت‌ها
۱,۴۴۳۵	۱,۲۷۸۷	۱,۳۶۱۱۱	۰,۰۰۰	۹۵	۳۲,۸۰۱	اختلاط کاربری‌ها

منبع: نگارندگان

جدول ۶: ارزیابی معیارهای بُعد اجتماعی و فرهنگی سرزندگی

حد متوسط سرزندگی = ۳						معیارهای سرزندگی اجتماعی و فرهنگی
فاصله اطمینان ۰.۹۵		اختلاف میانگین	سطح معنی‌داری (sig)	درجه آزادی (df)	مقدار t	
بالاترین	پایین‌ترین					
-۰,۶۱۷۰	-۰,۷۰۶۰	-۰,۶۶۱۴۶	۰,۰۰۰	۹۵	-۲۹,۵۱۴	تعاملات اجتماعی
۰,۸۷۰۱	۰,۶۸۵۵	۰,۷۷۷۷۸	۰,۰۰۰	۹۵	۱۶,۷۳۳	هویت برجسته و منحصربه‌فرد
۱,۱۸۱۶	۱,۰۴۰۷	۱,۱۱۱۱	۰,۰۰۰	۹۵	۳۱,۳۱۵	وجود آسایش اجتماعی و روانی

منبع: نگارندگان

ندارد و می‌توان آن را در شرایط متوسط از سرزندگی ارزیابی نمود. با توجه به سطح معنی‌داری قابل قبول در جدول شماره ۷، ابعاد سرزندگی اقتصادی و سرزندگی اجتماعی و فرهنگی بالاتر از حد متوسط سرزندگی قرار دارند.

نتایج آزمون T-test تک نمونه‌ای برای ابعاد سرزندگی خیابان نظر شرقی شهر اصفهان در جدول شماره ۷ نشان داده شده است. با توجه به نتایج این جدول، بُعد سرزندگی محیطی دارای اختلاف معنی‌دار با حد متوسط سرزندگی نیست (Sig=0.881)؛ بنابراین، بُعد سرزندگی محیطی با میانگین نظری داده‌ها تفاوتی

جدول ۷: ارزیابی ابعاد سرزندگی

حد متوسط سرزندگی = ۳						ابعاد سرزندگی فضای شهری
فاصله اطمینان ۰.۹۵		اختلاف میانگین	سطح معنی‌داری (sig)	درجه آزادی (df)	مقدار t	
بالاترین	پایین‌ترین					
۰,۰۳۶۳	-۰,۰۴۲۲	-۰,۰۰۲۹۸	۰,۸۸۱	۹۵	-۰,۱۵۰	سرزندگی محیطی
۱,۴۸۵۳	۱,۳۸۵۵	۱,۴۳۵۴۲	۰,۰۰۰	۹۵	۵۷,۱۱۹	سرزندگی اقتصادی
۰,۱۸۰۵	۰,۱۰۲۵	۰,۱۴۱۴۹	۰,۰۰۰	۹۵	۷,۲۰۷	سرزندگی اجتماعی و فرهنگی

منبع: نگارندگان

خیابان نظر شرقی شهر اصفهان می‌تواند بر ارتقای کیفیت زندگی جوانان نقش داشته باشد (جدول شماره ۸). نتایج آزمون همبستگی پیرسون (جدول شماره ۹) در رابطه با ارتباط بین سرزندگی کلی درک شده توسط فرد و نظر وی در مورد نقش سرزندگی فضای شهری در ارتقای کیفیت زندگی نیز بیان‌کننده ارتباط معنی‌دار در سطح اطمینان ۹۹ درصد به مقدار ۰,۳۴۹ است.

به منظور بررسی نقش سرزندگی فضاهای شهری بر ارتقای کیفیت زندگی جوانان از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده گردید. نتایج این آزمون نشان می‌دهد که میانگین سرزندگی درک شده توسط جوانان بیشتر از حد متوسط است. همچنین حضور در فضای شهری سرزنده بیشتر از حد متوسط توانسته بر ارتقای کیفیت زندگی نقش داشته باشد؛ بنابراین، از دیدگاه پاسخ‌دهندگان حضور در فضای شهری سرزنده مثل

جدول ۸: آزمون T تک نمونه‌ای برای بررسی نقش سرزندگی فضای شهری در ارتقای کیفیت زندگی

حد متوسط سرزندگی = ۳						پارامترها
فاصله اطمینان ۰.۹۵		اختلاف میانگین	سطح معنی‌داری (sig)	درجه آزادی (df)	مقدار t	
بالاترین	پایین‌ترین					
۰,۳۹۸۸	۰,۳۴۴۹	۰,۳۷۱۸۵	۰,۰۰۰	۹۵	۲۷,۳۸۶	سرزندگی کلی درک شده
۰,۶۰۰۴	۰,۲۵۳۸	۰,۴۲۷۰۸	۰,۰۰۰	۹۵	۴,۸۹۳	حضور در فضای سرزنده و ارتقای کیفیت زندگی

منبع: نگارندگان

جدول ۹: ضریب همبستگی پیرسون برای بررسی رابطه نقش سرزندگی فضای شهری در ارتقای کیفیت زندگی

۰,۳۴۹	ضریب همبستگی	سرزندگی کلی درک شده- حضور در فضای سرزنده شهری و ارتقای کیفیت زندگی
۰,۰۰۰	معناداری	
۹۶	تعداد داده‌ها	

منبع: نگارندگان

و تنوع کالبدی و بصری با $\beta = ۰.۶۳۲$ بیشترین اهمیت را داشته است؛ در حالی که کمترین اهمیت را نفوذپذیری و خوانایی کالبدی و بصری داشته است. در معیارهای مربوط به بُعد سرزندگی اقتصادی فضای شهری کمترین اهمیت مربوط به معیار تنوع و انعطاف‌پذیری کاربری‌ها و فعالیت‌ها با $\beta = ۰.۴۱۲$ و بیشترین اهمیت را معیار اختلاط کاربری‌ها با ضریب $\beta = ۰.۴۹۵$ داشته است. همچنین از میان معیارهای سرزندگی اجتماعی و فرهنگی، معیار هویت برجسته و منحصربه‌فرد با $\beta = ۰.۵۹۲$ بیشترین اهمیت و از میان این بُعد، معیار تعاملات اجتماعی با $\beta = ۰.۴۵۲$ کمترین اهمیت را داشته‌اند. جدول شماره (۱۰) ضرایب بتا برای سرزندگی در معیارهای سازنده آن را نشان می‌دهد.

به منظور رتبه‌بندی ابعاد و معیارهای سازنده سرزندگی فضای عمومی شهری از دید پرسش‌شوندگان از روش تحلیل رگرسیونی چند متغیره استفاده شد. در این روش می‌توان از «ضرایب بتا» برای تعیین اهمیت نسبی یک متغیر مستقل استفاده کرد. در واقع این ضرایب نشان‌دهنده میزان تأثیرگذاری هر یک از متغیرهای مشاهده شده (معیارها و جزء معیارهای سازنده سرزندگی) بر متغیر پنهان (سرزندگی) است. با توجه به ضرایب بتای محاسبه شده می‌توان نتیجه گرفت که اهمیت شاخص سرزندگی محیطی با $\beta = ۰.۷۱۱$ بیشتر از شاخص سرزندگی اقتصادی با $\beta = ۰.۴۳۰$ و شاخص سرزندگی اجتماعی و فرهنگی با $\beta = ۰.۴۰۴$ است. از دیدگاه پاسخ‌دهندگان در این پژوهش در میان معیارهای مربوط به سرزندگی محیطی، معیار جذابیت

جدول ۱۰: ضرایب بتا برای سرزندگی در ابعاد ۳ گانه و معیارهای سازنده ابعاد

رتبه	ضرایب بتا	معیارهای سازنده سرزندگی فضای شهری	ضرایب بتا	ابعاد سرزندگی
۳	۰.۳۶۲	نظام دسترسی	۰.۷۱۱	سرزندگی محیطی
۴	۰.۳۵۷	وجود آسایش اقلیمی		
۵	۰.۲۸۰	نفوذپذیری و خوانایی کالبدی و بصری		
۱	۰.۶۳۲	جذابیت و تنوع کالبدی و بصری		
۲	۰.۴۳۹	وجود ساختار فضایی و کالبدی خود سازمان ده		
۲	۰.۴۳۰	تجاری‌های خرد و جبهه‌های جلویی فعال	۰.۴۳۰	سرزندگی اقتصادی
۳	۰.۴۱۲	تنوع و انعطاف‌پذیری کاربری‌ها و فعالیت‌ها		
۱	۰.۴۹۵	اختلاط کاربری‌ها		
۲	۰.۵۷۱	تعاملات اجتماعی	۰.۴۰۴	سرزندگی اجتماعی و فرهنگی
۱	۰.۵۹۲	هویت برجسته و منحصربه‌فرد		
۳	۰.۴۵۲	وجود آسایش اجتماعی و روانی		

منبع: نگارندگان

جذابیت و تنوع کالبدی و بصری، وجود ساختار فضایی و کالبدی خود سازمان‌ده، نظام دسترسی، وجود آسایش اقلیمی در صدر اهمیت معیارهای سازنده سرزندگی فضای شهری قرار دارند که نشان‌دهنده اهمیت سرزندگی محیطی فضاهای شهری است. پس

برای ارزیابی و تعیین اهمیت نسبی هر یک از معیارهای سازنده سرزندگی فضای شهری بر سرزندگی کلی درک شده توسط جوانان نیز با استفاده از ضرایب بتا، به رتبه‌بندی این معیارها پرداخته شد. نتایج نشان می‌دهد، ۴ معیار از ابعاد سرزندگی محیطی از جمله

فعال، وجود آسایش اجتماعی و روانی و تنوع و انعطاف‌پذیری کاربری‌ها و فعالیت‌ها نیز در رتبه‌های بعدی اهمیت معیارهای سازنده‌ی سرزندگی فضای شهری قرار دارند (جدول شماره ۱۱).

از این معیارها، ۲ معیار از بُعد سرزندگی اجتماعی و فرهنگی فضای شهری از جمله معیارهای هویت برجسته و منحصر به فرد و تعاملات اجتماعی قرار دارند. معیارهای اختلاط کاربری‌ها، نفوذپذیری و خوانایی کالبدی و بصری، تجاری‌های خرد و جبهه‌های جلویی

جدول ۱۱: ضرایب بتا برای سرزندگی کلی در معیارهای سازنده آن

رتبه	بُعد سرزندگی	ضرایب بتا	معیارهای سازنده سرزندگی فضای شهری
۱	سرزندگی محیطی	.۴۴۹	جذابیت و تنوع کالبدی و بصری
۲	سرزندگی محیطی	.۳۱۳	وجود ساختار فضایی و کالبدی خود سازمان ده
۳	سرزندگی محیطی	.۲۵۸	نظام دسترسی
۴	سرزندگی محیطی	.۲۵۴	وجود آسایش اقلیمی
۵	سرزندگی اجتماعی و فرهنگی	.۲۳۹	هویت برجسته و منحصر به فرد
۶	سرزندگی اجتماعی و فرهنگی	.۲۳۰	تعاملات اجتماعی
۷	سرزندگی اقتصادی	.۲۱۳	اختلاط کاربری‌ها
۸	سرزندگی محیطی	.۱۹۹	نفوذپذیری و خوانایی کالبدی و بصری
۹	سرزندگی اقتصادی	.۱۸۵	تجاری‌های خرد و جبهه‌های جلویی فعال
۱۰	سرزندگی اجتماعی و فرهنگی	.۱۸۲	وجود آسایش اجتماعی و روانی
۱۱	سرزندگی اقتصادی	.۱۷۷	تنوع و انعطاف‌پذیری کاربری‌ها و فعالیت‌ها

منبع: نگارندگان

همبستگی هر کدام در جدول شماره ۱۲ درج گردیده است. همان‌گونه که نتایج نشان می‌دهد، وضعیت شغلی هیچ‌گونه رابطه‌ی معنی‌داری با سرزندگی درک شده توسط جوانان نداشته است. نتایج نشان می‌دهد که وضعیت تحصیلی دارای رابطه‌ی معنی‌داری با سرزندگی درک شده توسط جوانان دارد؛ به عبارتی با افزایش تحصیلات درک سرزندگی فضای شهری نیز افزایش می‌یابد؛ البته شایان ذکر است که شدت رابطه‌ی ذکر شده در سطح پایینی (۰/۲۱۶) قرار دارد.

به منظور بررسی تأثیر متغیرهای فردی، اجتماعی و اقتصادی بر سرزندگی کلی درک شده توسط جوانان از آزمون‌های آماری اسپیرمن و آزمون دو نمونه‌ی مستقل T استفاده گردید. برای بررسی تأثیر متغیرهای وضعیت شغلی و وضعیت تحصیلی که دارای مقیاس رتبه‌ای هستند، از روش همبستگی اسپیرمن استفاده گردید. سطح معنی‌داری روابط بین متغیرها در سطح ۰/۰۵ (۹۵ درصد معنی‌داری) بررسی شده است که میزان آن و شدت

جدول ۱۲: تأثیر وضعیت شغلی و وضعیت تحصیلی بر سرزندگی

عامل	نتایج	وضعیت شغلی	وضعیت تحصیلی
سرزندگی	شدت	-۰/۰۴۷	.۲۱۶
	معنی داری	۰/۵۷۶	.۰۳۴

منبع: نگارندگان

معنی‌داری روابط بین متغیرها در سطح ۰/۰۵ (۹۵ درصد معنی‌داری) بررسی شده است. با توجه به جدول فوق، چون در قسمت فرض برابری واریانس‌ها در

به منظور بررسی تأثیر متغیرهای فردی جنس و وضعیت تأهل بر سرزندگی درک شده توسط جوانان از آزمون دو نمونه‌ی مستقل T استفاده شد. سطح

خانم‌ها در درک سرزندگی باهم تفاوتی نداشته‌اند. همچنین نتایج نشان می‌دهد که وضعیت تأهل نیز مانند جنسیت در درک سرزندگی فضای شهری هیچگونه تأثیری نداشته است (جدول شماره ۱۳).

آزمون لون (F) سطح معنی‌داری به دست آمده برای سرزندگی در رابطه با جنسیت افراد بیشتر از آلفای تحقیق (۰/۰۵) است؛ پس آزمون معنادار نیست و می‌توان نتیجه گرفت که جنسیت افراد در درک سرزندگی مؤثر نیست و به عبارت دیگر آقایان و

جدول ۱۳: تأثیر متغیرهای جنسیت و وضعیت تأهل بر سرزندگی

متغیرها	فرض	آماره F	معنی‌داری	آماره t	معنی‌داری
جنسیت	برابری واریانس‌ها	۰/۹۳۴	۰/۳۳۶	-۵/۳۰۷	۰/۰۰۰
وضعیت تأهل	برابری واریانس‌ها	۰/۰۳۹	۰/۸۴۳	۰/۴۰۲	۰/۶۸۹

منبع: نگارندگان

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

بهبود کیفیت زندگی در یک مکان خاص و یا برای اشخاص و گروه‌های خاص همواره کانون اصلی توجه برنامه‌ریزان بوده است. در واقع بهبود کیفیت زندگی در هر جامعه‌ای، یکی از مهمترین اهداف سیاست‌های عمومی آن جامعه است. فضای شهری به عنوان عرصه تجمع انسان‌ها، فعالیت‌ها و رفتارها، در یک کلام رویدادهای مختلف عمل می‌نماید. وقایعی که در حال حاضر در زندگی روزمره شهروند نقش ایفا کرده و همچنین امیال و توقعاتی که از آن مکان برای بهبود زندگی‌اش تصور می‌کند. سرزندگی فضاهای شهری یکی از عوامل مهمی است که می‌تواند نقش مؤثری را در ارتقای کیفیت زندگی مردم و به خصوص جوانان ایفا کند.

سرزنده زیاد و خیلی زیاد می‌تواند در ارتقای کیفیت زندگی مؤثر باشد که نتایج تحلیل‌های آماری نیز صحتی بر این موضوع است. از نظر جوانان در خیابان نظر شرقی اصفهان بُعد سرزندگی محیطی اهمیت بیشتری با ضریب $\beta = ۰/۷۱۱$ نسبت به بُعد سرزندگی اقتصادی و بُعد سرزندگی اجتماعی دارد. نتایج تحقیق در رابطه با معیارهای سرزندگی فضا نیز نشان‌دهنده اهمیت بیشتر معیارهای سرزندگی محیطی است، به طوری که ۴ معیار از ابعاد سرزندگی محیطی از جمله جذابیت و تنوع کالبدی و بصری، وجود ساختار فضایی و کالبدی خود سازمان‌ده، نظام دسترسی، وجود آسایش اقلیمی در صدر اهمیت معیارهای سازنده سرزندگی فضای شهری قرار دارند. پس از این معیارها، ۲ معیار از بُعد سرزندگی اجتماعی و فرهنگی فضای شهری از جمله معیارهای هویت برجسته و منحصر به فرد و تعاملات اجتماعی قرار دارند. بررسی متغیرهای فردی، اجتماعی و اقتصادی در ادراک سرزندگی فضای شهری نشان می‌دهد که فقط متغیر سطح تحصیلات بوده که بر ادراک سرزندگی فضای شهری تأثیرگذار است، به عبارتی با افزایش سطح سواد ادراک سرزندگی فضای شهری نیز افزایش یافته است. با توجه به نتایج پژوهش می‌توان یافت سرزندگی فضاهای شهری نقشی تعیین کننده و مهم در ارتقای کیفیت زندگی جوانان دارد. توجه به مبحث سرزندگی شهری عملاً مستلزم آن است که مسئله «کیفیت» که

در این مطالعه خیابان نظر شرقی شهر اصفهان به عنوان یکی از سرزنده‌ترین فضاهای عمومی این شهر، به عنوان نمونه موردی برای سنجش و ارزیابی سرزندگی در ابعاد و معیارهای آن انتخاب گردید. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که سرزندگی این خیابان با میانگین ۳,۳۷ بیشتر از حد متوسط بوده است و بنابراین، سرزندگی خیابان خوب ارزیابی می‌شود. سرزندگی اقتصادی در این خیابان با میانگین ۴,۴۳ بیشتر از ابعاد سرزندگی محیطی با میانگین ۳ و سرزندگی اجتماعی با سرزندگی ۳,۱۴ بوده است. از نظر بیشتر از ۴۵ درصد پاسخگویان حضور در فضای

پامیر، سای (۱۳۹۲)، آفرینش مرکز شهری سرزنده، ترجمه بهزادفر، مصطفی و امیر شکیبامنش، تهران، دانشگاه علم و صنعت ایران، چاپ سوم.

تیبالدز، فرانسیس (۱۳۸۷) شهرسازی شهروندگرا، ارتقاء عرصه های همگانی در شهرها و محیط های شهری ترجمه محمد احمدی نژاد، نشر خاک، چاپ دوم

جیکوبز، جین (۱۳۸۶)، مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی، ترجمه حمیدرضا پارسی و آرزو افلاطونی، انتشارات دانشگاه تهران

خستو، مریم و سعیدی رضوانی، نوید (۱۳۸۹)، عوامل مؤثر بر سرزندگی فضاهای شهری، نشریه هویت شهر، سال چهارم، شماره ۶، ص ۷۴-۶۳.

دادپور، سارا (۱۳۹۱)، معیارهای سرزندگی فضاهای شهری، (مطالعه موردی: بخشی از خیابان ولیعصر تهران)، جستارهای شهرسازی، شماره‌های ۳۷ و ۳۸، ص ۳۹-۳۴.

عمید، حسن (۱۳۶۳). فرهنگ فارسی عمید، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، چاپ چهارم. (در متن اشاره شده است)

کرمونا، متیو (۱۳۹۱)، مکان‌های عمومی فضاهای شهری؛ مترجم، قرائی، فریبا؛ دانشگاه هنر. (در متن اشاره شده است)

گادامر، هانس گئورگ (۱۳۸۲)، آغاز فلسفه، ترجمه عزت اله فولادوند، نشر هرمس.

گلکار، کورش (۱۳۸۶)، مفهوم کیفیت سرزندگی در طراحی شهری. مجله صفا. شماره ۴۴، ص ۷۵-۶۶.

گلکار، کورش (۱۳۷۹)، مؤلفه های سازنده کیفیت طراحی شهری، نشریه علمی پژوهشی صفا، شماره ۳۲، ۷۵-۳۸ (به طور ضمنی در متن اشاره شده است)

لطف‌آبادی، حسین (۱۳۷۸)، روانشناسی رشد (۲) نوجوانی، جوانی و بزرگسالی، انتشارات سمت.

لینچ، کوین (۱۳۸۴)، تئوری شکل خوب شهر ترجمه سید حسین بحرینی، انتشارات دانشگاه تهران.

معین، محمد (۱۳۸۶)، فرهنگ فارسی، تهران: انتشارات اشجع (به طور ضمنی در متن اشاره شده است)

نجاتی، حسین (۱۳۷۶). روانشناسی نوجوان، چگونگی رفتار با نوجوان. تهران: انتشارات بیکران، چاپ اول.

معمولاً به واسطه سیطره و هیاهوی مسائل «کمی» به حاشیه رانده می‌شود، مجدداً به دغدغه اصلی و هدف نخست تمامی برنامه‌ریزان، طراحان و مدیران شهری بدل شود. همانطور که واضح است، لازم و ملزوم سرزندگی و پویایی شهر، حضور و فعالیت مردم در شهر است و بدون حضور مردم سرزندگی معنا ندارد و هدف از ایجاد سرزندگی نیز تأمین نیاز مردم است و اگر فضاهای امن و مطلوب و تفریحات و فعالیت‌های سالم مطابق با نیازها و ارزش‌های جامعه در شهرها ایجاد گردند، زمینه برای حضور شهروندان و به خصوص جوانان و در پی آن سرزندگی و پویایی اجتماعی به وجود خواهد آمد که نتیجه آن جز افزایش کیفیت زندگی شهروندان نیست. در پایان برای دستیابی به فضاهای شهری سرزنده پیشنهادهای کلی زیر مطرح می‌شود:

- ✓ طراحی صحیح نمای جداره‌های شهری
- ✓ در نظر گرفتن تسهیلات رفاهی برای ساکنان و مراجعه کنندگان
- ✓ حفظ و گسترش فضاهای سبز شهری
- ✓ حفظ و تقویت عناصر طبیعی
- ✓ حفظ پاکیزگی فضای شهری
- ✓ توسعه حمل و نقل عمومی
- ✓ تقویت تشخیص و خوانایی نقاط عطف در فضاهای شهری
- ✓ تأمین امنیت از طریق چیدمان صحیح کاربری‌ها
- ✓ پهنه‌بندی صحیح کاربری‌ها
- ✓ ایجاد نفوذپذیری بصری
- ✓ ایجاد مسیرهای ویژه دوچرخه
- ✓ استفاده از الگوهای صحیح معماری در جهت تأمین امنیت فضا
- ✓ ارتقاء کیفیت مبلمان شهری
- ✓ ارتقاء کیفیت کالبدی فضاهای عمومی
- ✓ اختلاط کاربری‌های سازگار در جداره‌های شهری
- ✓ اختلاط صحیح کاربری‌ها در سطوح عمودی

منابع

امین زاده، بهناز و داعی نژاد، فرامرز (۱۳۸۱)، ملاحظات محیطی در طراحی و بهسازی خیابان های شهری، فصلنامه هنرهای زیبا، شماره ۱۱، صص ۶۱-۵۰

- سنجش و ارزیابی سرزندگی فضاهای عمومی شهری و نقش آن در ...
- Timmer, V. and Seymoat, N., (2005) "The Livable City-The World Urban Forum 2006", Vancouver Working Group Discussion Paper
- Tyler, N and Pittman, M., (2000) , " The Healthy Communities Movement and the Coalition for Healthier Cities and Communities" Public Health Reports, Vol. 115
- Van Poll R, (1997); "The perceived quality of the urban residential environment, A multi-attribute evaluation"; Rijksuniversiteit Groningen , Groningen, pp:17-38,
- Ward, C. (1978), *The Child in the City*. London, Architectural Press.
- Beck, Helen (2009), "Linking the quality of public spaces to quality of life", *Journal of Place Management and Development*, Vol. 2, No. 3, pp. 240-248.
- Bonanomi, L (1990), *Le temps des rues*, Irec-Epel, Lausanne
- Carmona, M., Heath, T., Oc, T. & Tiesdell, S. (2007) "Public Places—Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design", Architectural Press
- Giok Ling Ooi (2010) "World Cities: Achieving Liveability and Vibrancy", World Scientific Pub. Co. Inc
- Kamp, Irene van and Leidelmeijer, Kees (2003) "Urban environmental quality and human well-being ,Towards a conceptual framework and demarcation of concepts; a literature study". *Landscape and Urban Planning* 65 ,p5-18
- Jalaladdini, S & Oktay, D. (2012), "Urban Public Spaces and Vitality: A Socio-Spatial Analysis in the Streets of Cypriot Towns " *Journal of Social and Behavioral Sciences*, Vol. 35, pp. 664-674.
- Larice, M and Macdonald, E., (2007) " The Urban Design Reader (Routledge Urban Reader Series)"
- Lawlor, E. and Nicholls, J. (2008), *Hitting the Target, Missing the Point: How Government Regeneration Targets Fail Deprived Areas*, New Economics Foundation, London.
- Moss, P, and Petrie. (2002) .*From Children's Services to Children's Spaces. Public Policy, Children and Childhood*, London.
- Oktay, D. & Rustemli, A. (2011) "The quality of urban life and neighborhood satisfaction in Famagusta", in *Investigating Quality of Urban Life: Theory, Methods, and Empirical Research* (Eds: R. W. Marans & R. Stimson), New York: Springer, 233-249.
- Robert Cowan (2005) *Dictionary of urbanism*. streetwise press
- Roger W. Caves, (2005) "Encyclopedia of the City" Routledge, LONDON AND NEW YORK
- Rosemary Kennedy, (2010) "Dimensions of liveability: a tool for sustainable cities"-, SB10 Conference held in April in Madrid, Spain
- Salzano, E. ,(1997), "Seven Aims for the Livable City" in Lennard, S. H., S von Ungern- Sternberg, H. L. Lennard, eds. *Making Cities Livable. International Making Cities Livable Conferences*. California, USA: Gondolier Press.
- Samvati, S; Nikookhooy, M and Izadi, M, (2013) " The Role of Vitality and Viability of Urban Streets in Enhancement the Quality of Pedestrian – Oriented Urban Venues " *Journal of Basic and Applied Scientific Research*, Vol. 3, 554-561

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی